هو الغفور الرحيم
إن من البيان لسحرا
الحمد لله والمنه که درین زمان بهجت اقتران
باهتمام راجی رحمت رب صمد ابو الحسنات قطب الدین احمد
در مطبع نامی واقع لکھنؤ مطبوع گردید

بسم الله الرحمن الرحیم

یگانه خداوندا بانداننه نیروی که بزبان وجهه کرامت فرموده تست ترا بی پایان ستایش و سجود و درخور طاقتی که
بهبیان و ناطقه عنایت نموده تست رسول ترا و آل و اصحاب او را بیکران نیایش و درود و از راه لطف
بپذیر و بعبارت قصور آمیز مگیر چون از نقش آمد و بخون نزده بزم ایجاد سید محمود جهانگیرنگری متخلص بآزاد
میکشان خمخانه خیال را صلاے عام و باده آشامان میکده فکرت را مژده سرمستی مدام که سرجوش باده
پرزور شیراز از خم برون تجوید و در شیشه جا کرده است و بکوری افسرده طبعان شور چشم ساز شور افگنے
انجمنها باده نیست که سرور آن بنخ خمار از پے دارد و نشاط آن اندوه پشیمانی بپایان آرد شراب خامه
رسامے مصطبه سخن است که نشه آن جاوید سرور است و کیفیت آن از انفعال دور مستیش همه هوش ست
و تلخیش همه نوش یعنی منتخب دواوین سگانه یگانه شهسوار معرکه سخن طرازے افتخار المتاخرین و رئیس المتغزلین
میرزا وصال شیرازیست که اول بتتبع ثالث رسل ثلاثه شعرا حضرت شیخ سعدی و دوم بطرز لسان الغیب بندگی
خواجه حافظ و سوم بطرز خاص خودش رقم فرموده و در میخانه سخن فروش معانی برروے حریفان دریانوش بزم
سخن صلاے رایگان کشوده ساقی این ذوق افزا شراب و ساعی این دلربا انتخاب سخن فهم سخندان مقتداے
شعراے زمان عالیجناب محامد انتساب مولوی ابو محمد عبدالغفور خان بهادر نساخ دام فیضهم را نازم که درین کار
عجیب ساحرے بکار برده غلط کردم طرفه بیضای نموده جرعه کشان خمستان افکار ازین شراب عاشقانه که سرجوش

بادۂ تُخم سگانہ است چون بضیافت دل و دماغ پردازند دریابند کہ جناب وی چہ پایہ دا و نکتہ فہمی و سخن شناسی داده است و چه منتہا بر گردن فہم و آگہی نہاده الحق اگرچہ شعر گفتن و مہابت این فریوہ فن خیلے دشوار است شعر فہمیدن و بمذاق سخن رسیدن دشوارتر است و این موہبت عظمی کہ تعلق با شناسائے ادائہاے گوناگون و طرزہاے بوقلمون دارد از شعرا ہم کمتر کسے را رسیدہ چنانچہ غنی کشمیری پردہ از روے این راز میکشاید جائیکہ می سراید

شعر

شعر گفتن به ز دُر سفتن بود ‏ | ‏ لیک فہمیدن به از گفتن بود

این کشتی سر جوش بادہ معانی بنام تاریخی سفینۂ منتخب ۱۲۹۷ھ موسوم است و دائرہ ہر حرفش جام سرشاری از رحیق مختوم چشم حریفان چون بر ساغرہاے نشہ این مے دو آتشہ بچشم پوشی دماغ پردازند بافراموشی نسازند و بدعاے خیری نوازند

قطعه

بجرعہ نجشی جوش بادۂ شیراز ‏ | ‏ صلاے عام زمن عشرت حریفان را
مے دو آتشہ رابشیشہ نگر ندش ‏ | ‏ کہ ہست مایۂ نازش و صد تمستان را
او یہ منتخب نظم نکتہ سنج و صال ‏ | ‏ مبارک از قلم من گروہ یاران را
سخنوریکہ ہمین وجود او شدہ است ‏ | ‏ طواف خطۂ شیراز فرض شروان را
دہند دل ز کف خویش والہان سخن ‏ | ‏ کہ دادہ ہر ورقش جلوہ یوسفستان را
برند مفت نہ اوراق چند بے زحمت ‏ | ‏ وسیلۂ شرف صد ہزار دیوان را
تبارک اللہ ازین درج گوہر مضمون ‏ | ‏ کہ نیست ارزش بیگانگیش صد کان را
ز فیض ساقی این بادہ حضرت نساخ ‏ | ‏ سرور مستی جاوید مفت اخوان را
امام اہل سخن مقتداے نکتہ رسان ‏ | ‏ کہ مے سزد بوجودش غرور گیہان را
زہے سلیقۂ شایستۂ سخن سنجی ‏ | ‏ بکوزہ کوششِ او جاے دادہ عمّان را
ہمیشہ سرمۂ چشم قبول سے آزاد ‏ | ‏ بود سواد حروفش سخن شناسان را

اشعار منتخب میرزا وصال شیرازی

بغیر دیر مغان دل ندید جائے را
که فرق مے ننهد از شهے گدائے را

وفا کنند که بیگانه آشنا سازند
ترا چه شد که نمے پرسے آشنائے را

چشم وفا از که توان داشتن
یار ستمگار فلک بے وفا

زخم چو از تست ندارد زیان
درد که از تست نخواهند دوا

هر چند در دور جهان نایاب باشد گوهرے
جوئیم از دریاے جان این گوهر نایاب را

میرد ز آب آتش همے این خود عجب نبود وصال
از سوز دل بین چشم من آتش بزاید آب را

بیم زوال نیست اے شاه ملک حسن
زان ناله گوش مے نکنی داد خواه را

آهم گواه سوز دل آمد ولے چه سود
در شرع عشق کس نپذیرد گواه را

خود آن مجال کو که ببوسم جمال دوست
کان بیوفا گناه شمارد نگاه را

چرا چون شمع سرتا پا نسوزم ز آتش غیرت
که من پروانه او باشم و او شمع محفلها

تا قامت بلندت ما را بلاے جان شد
بر جان کس نخواهیم غیر از خود این بلا را

مے را بوقت خور که حکیمان ستوده اند
شرب مدام را نه که شرب مدام را

مرا از توبه ساقے توبه دادے
نکو کردے جزاک الله خیرا

آنکه چون جان بدل خسته نهانست مرا
یار دل بود و کنون دشمن جانست مرا

خدا کند که در آسمان نباشد باز
که آه و زارے ما نیست اختیارے ما

شوق دیار لیلیم جانب نجد مے کشد
دل بگمان که مے کنم ساز ره حجاز را

شد نصیب از تیغ او کامیکه در دل داشتم
دشمنیهاے رقیب آخر بکار آمد مرا

از غیر پر است محفل او
از یار تهے ست محفل ما

بر خرابی چون بناے عالم ست
وقت آن خرم که گشت از مے خراب

حرف تلخے زان لب شیرین بگوے
تا دهے هم نقل مستان هم شراب

گفتے کہ بروز عشق بگریز
عاشق چندانکہ زہد ورزد
از شعر وصال وز تو در شهر
گفتش عالمے آن زلف ترا مفتونند
چو نخوش و ناخوش گیتے گذرنست وصال
وصال بادہ بچنگ آمدن بود مشکل *
اے کآب خضر زندہ دلان خاکپای تست
دوزخ کنایتیست کہ از خشم و قہر تست
احرام طوف شیفتگان بہر کوے تست
عاشقے چیست ترک کام و مراد
از عفو تقاضاے کنہ داشت دریغا
جور تو سبے خوشترم از یارے اغیار
این عجب دان کہ میانہ ندیروی کری ست
حاش للہ کہ بر درخت بفروش وصال
چہ سکردم اگر نامہربان بود
چہ جورہا کہ بمن کرد بہر خاطر غیر
ہیچو صال آنکہ بزلف تو دل
بینائے گل از ترشح ابر
مے خوراہمروز و بیندیش وصال از فردا
جان بہر دوست از ہمہ عالم گزیدہ ام
چون من بسوختم ہمہ آفاق گو بسوز

ہرجا بروم عشق باماست
بیچارہ چون عاشق ست رسواست
ہر روز ہزار فتنہ برپاست
گفت زنہار ازان فتنہ کہ در عالم از وست
خرم آن دل کہ بہر حال شدے خرم از وست
دگر نہ باکرم شاہ رندے آسانست
در سینہ آتش تو در دل ہواے تست
جنت حکایتے کہ ز لطف و رضاے تست
آشوب جان سوختگان از براے تست
وانکہ راند عاست بوالہوسے ست
زان عمر کہ بیہودہ شد اندر رہ طاعت
او لے ست عقوبت ز تو کز غیر شفاعت
طرفہ تر آنکہ وہانے وز گفتارے ہست
تاکہ در کوے مغان سایہ دیوارے ہست
کہ مے سوزد مرا مہربان است
بحیرتم کہ دل از وے ہنوز خورسندست
بست ز زنجیر علائق برست
پر بادہ صاف خوشگوارست
زانکہ با عفو چنان جرم چنین مختصرست
این تحفہ نیست مایہ چندین خجالت ست
ای نالہ وقت آن شدہ کز دل برآمدت

دلم چو اشتر مست از نشاط مے رقصد
بزیر بار غمت گرچہ فوق طاقت ماست

جہانیان ہمہ سودا برائے سود کنند
وصال را ہمہ سودا نیکہ باتو اش سوداست

تو جور پیشہ چو ترک جفا کنے چہ کند
دل وصال کہ خو کردہ است با ستمت

برخیزم از ان بزم کہ با غیر نشینے
برخاستنم بہ کہ نشینم بہ ندامت

دل رفت و ہوش رفت و خرد رفت و نام رفت
ناصح کنون نزاع تو با ما چہ حاجت ست

میان عاشق و معشوق نسبتی باید
ببین کہ چشم من و یار ہر دو خون ریز است

زین عجب دارے کہ یاری جو یا ز دشمن وصال
زین عجب تر بین کہ چشم رحمت از یار داشت

زبان ناصح ما حق جزائے خیر دہاد
کہ ہر چہ پند فزاید محبت افزون ست

یار آن شو کہ ترا یار شود در ہمہ حال
یاد آن کن کہ بہر حال شاید یادست

عجب ست از ہمہ در باغ بہشت آسایش
عاشق دل شدہ ہر جا کہ رود غم با اوست

ہر چند چو مینک شد از رشک فارغ ست
خرم کسے کہ دلبر نامہربان گرفت

گروے ہزار سعے بہ تسخیر ملک دل
آگہ نہ کہ از نگہے مے توان گرفت

اگر بدیدہ انصاف بنگری شیرین
بہائے تیشۂ فرہاد ملک پرویز ست

خواہ یا نخواہ باید ساختن بہ دام دوست
کام یا ناکام باید زیستن بر کام دوست

برخصم رخ از مہر کشاید کہ فریب ست
با ما چو رسد باز بپوشد کہ حجاب ست

شادی کنند از قتل مسلمان کہ جہاد ست
ساغر کشند از خون عزیزان کہ شراب ست

صبا فضای چمن پر ز مشک سارا ساخت
اگرچہ نافہ سورے ہنوز در ناف ست

عجب وصال چند ز رندے و عاشقے
از زہد خستہ شد پئے کار دگر گرفت

ز سنگہاے ملامت کہ زاہدان فگنند
ہزار توبہ شکستند و ساغرے نشکست

دہان تنگ ترا عقل چشمۂ جان گفت
ندیدہ را بہ ازین ہیچ وصف نتوان گفت

بتان چو جان و تو جان بتانے از خوبے
درست گفت ترا ہر کہ جان جانان گفت

نگویم از بد صوفے اگرچہ راست بود
اے دل نماز نیست نیازِ تو با خدا
دین در بزرگ دیدنِ حقست و بندگے
سر پر از نشۂ صہبا و لب از شعر وصال
آن قدر صومعہ از اہل صفا خالے شد
نشست آمدہ پاک جہد کن بارسے
بر آید یدہ رود کشتے نجات وصال
چنین کہ عفو تو بر جرم عاشقست چہ غم
خلاف اہل طریقت نے کنم لیکن
وصال زمزمۂ شعر و جام صبحدمے
خانۂ پیر مے فروشش آباد
پیش چشمے و وصفِ روے ترا
قرار در دلِ ما گیر و شاہ خوبان شو
محراب بآن طاق دو ابروے تو ماند
وصال عشق بتان گر خلل بدین آرد
عہد شد در ازلستم کہ پرستم رخ خوب
ز عشق خال رخت سوزم این عجب حالیست
تا یافت وصال دولت قیصر
صیدِ حرم خطاب کردے
خبرش نیست کہ عاشق کہ و عاشق سوز ست
بجز گوش و بیندیش از فغانِ وصال

اگرچہ در حق رندان ہزار بہتان گفت
گرچہ بصورت این حرکاتِ مکر راست
نے در بلند گفتن اللہ اکبر ز ست
بتماشاے چمن مست و غزلخوان میرفت
کہ صف میکدہ گلبانگ امامت برخاست
کہ اینچنان روے آخر کہ آمدست زنخست
کہ تخم توبہ آدم ز آب دیدہ برست
کہ رو سفیدے من نامہ سیاہ منست
نگار و مطرب و مے زیب خانقاہ منست
چراغ مدرسہ و درس صبحگاہ منست
کہ خرابے ما ز دولت اوست
از جہانے شنفتنم ہوس ست
بے عزیز شود یوسفیکہ در چہ ماست
دل بے سببے نیست کہ دائم بنماز ست
کسیکہ عشق نورزد بدانشش خلل ست
شرک باشد کہ فراموش کنم روز الست
کہ شعلہ دمن و نخیرے در آتش افتاد ست
از افسر دانش عار ست
تا کشتن من شود حرامست
نیست آگاہ کہ پیمان چہ و پیمان شکن ست
کہ بخت انیہمہ در نالہ اش اثر نگذاشت

بیا و عارض او فارغم ز جلوه حورا
من و مستی که تا گردست گردون
ایجوش آن رند قدح نوش که در روز جزا
مثال آبحیات ست وصل دلبر من
آسوده ام ز رشک وفاے تو با رقیب
رستم ستمے و چرخ بکین و تو بے وفا
منوشم ار مے گلگون عجب مکن که بدل
مرا آن خال مشکین تو دانه ست
بجاے هر که خمرستش در شمار ست
دیده اند آرد که عمرش بابت زیبا گذشت
زبسکه دور ز خویش و بدوست نزدیکم
ز لطف و ستم او مرا نه مهر و نه کین
ناوک آه من از خاره گذشت امّا وصال
بے تو ام گر همه در روضهٔ رضوان طلبند
باللہ از نفس پرستے ز میان برخیزد
از شاهد و مے کنند توبه
زین که هر روز فزاید غم عشقت بدلم
وصال از وصل و هجران هر دو نالد
باعتماد وفا فارغے ز یارے ما
اگر فرشتهٔ رحمت رود ز خانهٔ من
بزهد خشک بته کرده ام جوانے عمر

ز شوق قامت او ایمنم ز هول قیامت
جفا با مردم هشیار کرد ست
چشم رحمت همه بر گریهٔ مستانه اوست
که کس ندیده و لے در زمانه مشهور ست
دانم که دوستے ترا اعتبار نیست
چون من کسے بوصل تو امیدوار نیست
غم تو دارم و مے از براے دفع غم ست
مرا آن زلف پر چین تو دام ست
بکام هر که شهد ستش تلخ کام ست
ورنه یکسان عمر بر بنیاد و نابینا گذشت
مرا عجب که شناسند عنقریب از دوست
کسے مباد بدین گونه بے نصیب از دوست
چون کنم با آن دل سنگین که از خاره گذشت
دلم آرام نگیرد که دلارامے نیست
کمتر از بوسه از لعل تو دشنامے نیست
امّا ز وصال یاورم نیست
شکرها در دلم از طالع روز افزون ست
چو کار عشق کارے بو العجب نیست
منال زار پے صیدے که بیتوانے بست
بگو برو که سگ دوست آشناے منست
شراب خوردن پیرے قضاے مافات ست

دشمنی با دوستان آیین خوبانست و بس / ورنه هرگز بی سبب کس دوست را دشمن نداشت

هر که بیند ترسد از بیزبان زنه نادان گروه / با همه خصمی کسی پروای اهریمن نداشت

یار بی جور و جفا گرچه گل بی خارست / من بقربان گلی کز همه پر خارترست

همه کس در پی آسانی کارست و دلم / عاشقی پیشه کند کز همه دشوارترست

گفت بوسه ز لبم چارهٔ بیمارانست / گفتم اول دل من کز همه بیمارترست

گفتی که نشان عاشقی چیست / من عاشق بی نشانم ای دوست

فریاد که فریاد بگوشت نکند راه / ورنه بدل خسته همه ناله و آه هست

بمحفلی که توئی شمع را بهر سر / که با وجود تو حاجت بروشنائی نیست

جفا کشیم و دل از مهر یار بر نکنیم / بشرع عشق گناهی چو بیوفائی نیست

شفای درد من آن بس که ناوک تو بخست / بهای خون من این بس که خنجر تو بریخت

بجز تبسمی نگفت آن از لب لعل / اگر دوستی امشب بمن داشت

درد ما بحیرت است و درمان مردنست / آه ازین درد و ز درمان الغیاث

حرفی زدم از توبه ولی از حسرتی / ترسم بدر میکده ام بار نباشد

آن را که دست باتست فرخنده دسته باشد / جز بر تو تظلم کردن بر خود ستمی باشد

همه گویند ز سیمرغ نشان نبود و باد / نقشش که نیست نقش خط و خالش دارند

بی مرغ خوبست وصال بر رخ خوبان شهر / گر بکند دیده ات از هر مژه نشتر شود

تیرش برقیب آمد و شد جان من از تن / زدیده گر بی تو چشم و بس کار گر افتاد

بطواف میفروش ای اگرت نیاز باشد / کز هر طرف دری ز در کعبه باز باشد

گویند که در بهشت حور است / هرگز چو تو ای پسر نباشد

شب را سحری خوش است اما / گر ماه رخی ببر نباشد

اما شب وصل عاشقان را / آن به که ز پی سحر نباشد

ین مے کشیدم که مے کشد عشق / مارا و ترا خبر نباشد

ارغوان از ژاله پیدا رسے که جام / پر شراب ارغوانی مے کنند

غم ما گر بود بسیار غم نیست / ترا باید که شادے کم نباشد

پرده راز هم حریفان پاره شد / باز این مه پارگان در پرده اند

حال دل با عشقبازان گو وصال / زنده اینانند و باقے مرده اند

وصال آن نبود گو بخویشش نه پسندد / جفا و جور ترا گرچه غیر را شاید

گر دو روزے دگر از عمر چنین مے گذرد / دل بجان میرسد و کار ز دین میگذرد

عقل تو در سر تست همی سودا کن / که بلا هر چه رود بر سر عاقل برود

چون دور بکام تست گر زهر دهی زیبد / چون حکم بدست تست گر تیغ زنے شاید

گر چشم تو خونخوار ست جانها همه بستاند / ور زلف تو طرار ست دلها همه برباید

سودے ندارد آب بر آتش فشاندنت / اکنون که خاک ما ز غمت بر هوا رود

بس فشاندیم وصال آب صبوری و هنوز / از دل این آتش سوزنده بدر مے نرود

یار زانبوهی عشاق بلا مے دارد / آفتِ خویش بود هر که جمالے دارد

نه همین من چو خیالے شدم از یاد رخت / هر کسے در دل خویش از تو خیالے دارد

شاهد ما بدرِ خانقه امروز گذشت / صوفی شهر ازان وجدے و حالے دارد

اے دل از سنگ سیه لعل بدخشان نشود / گفتے لازم خورشید درخشان نشود

آه دل در دل تو راه ندارد / آه ازان دل که راه آه ندارد

آتش دوزخ و آشوب قیامت مهلت / پیش آنان که گرفتار غم هجرانند

وصال پرده میفگن نگار را اهل ریا / که چون نکو نگرے جمله سالکان رهند

بهر فعلے رقم زد خامه قدرت مکافاتے / وصال آسایش ار خواهی مرنجان کس نرنجانند

ز شیخ صومعه فرق ست پیر میکده را / که دید و عیب نکرد آن ندیده عیب کند

گفتمش بوسه از آن تنگ شکر قسمت ماست
گفت کین نقطه دگر قابل قسمت نبود

شیخ میخواست ز مسجد بخرابات آید
لیک او را بدر میکده رخصت نبود

نیست در بزم تو آسایشم از بیم رقیب
از چه گویند که اندوه بجنت نبود

گر ز دولت غرض آنست که زحمت نبرے
دولتے بهتر از آن نیست که دولت نبود

هر زبان تو گذشتست مگر نام وصال
زین که این نام بکام همه شیرین آید

ارث بیمیراث فرزندان آدم عاشقیست
گر زاهد نبی این فرزند ز اول عاق بود

ندانم از تو چه باشد نصیب محرومان
که محرمان تو در آرزوے یک نگهند

اگر دارے سرے با عشق خوبان
ترا باید که بیم سر نباشد

همین نه من بدکان تو باختم دل و دین
به هیچ هر که تجارت کند خسارت کرد

بسے که از نظر او دمے به پرده درست
مگر خبر ز چنین حسن پرده در دارد

عالمے ز تو بلا زده و عالمے خواهند
چون بلا آن قد و بالاست دعا نتوان کرد

بعد ازین باده پنهان نخورم اے زاهد
گنهے را که دو صد بوسه ریا نتوان کرد

گر زلف بر رخ نیست مدد رخت پرچین سبب
روے تو باغ خلدست در خلد شب نباشد

ما را بعشقبازی استاد شد خم سے
مهر در دل نهفتن بے مهر لب نباشد

خرقه تنگست پیر او هن در داد وصال
وقت این مسئله دانست که بفروخته بود

گر وصال این نام را انهاده بدیر خویشتن
قسمتش از عاشقے یکسر فراق افتاده بود

بوستانها همه خرم شده و گلها بشگفت
گلشنش با بهار گو هر خزانست که بود

از پس شهره دلوفه حرم و ...
دل همان معتکف دیر مغانست که بود

عید شد روزه گشاے چه از نقل نبید
باز در خانه ما آن رمضانست که بود

دختر رز با تنش عیدے طلاق افتاده بود
تلخ بود اما چه شیرین در مذاق افتاده بود

بارها دادم طلاقش بارها کردم رجوع
هم ز بیم محتسب بود از طلاق افتاده بود

توبه از آن کردنت کاری عجب آمد وصال
این بعمدا کرده یا اتفاق افتاده بود

زلف مشکین ترا از نافه چنین کرده اند
لعل نوشین ترا از یاقوت ما چنین کرده اند

وانمهای تن ببین احوال جان و دل بپرس
زانکه داغ جان و دل را چشم ظاهر بین ندید

سر بسر جنگ و ستیز خشم و کین ست و نخوت
ایزدش گوئی برای خاطر ما آفرید

خواستم دشنامے از یار آخرم دشنامش داد
وه که دل از دوست بشنید آنچه از دشمن شنید

پریشانی بزلفت رو نیامد
که ما را از پریشانی جدا کرد

وفا و مهر در آئین خوبروے نیست
بهر طریقه بود خوبرو جفا بکند

آه ازین حاسدان که شیطان منشان
راه بس مردم هشیار ازین دانه زدند

گفتم چرا بیاد لبت جان دهند خلق
گفتا خیال زندگی جاودان کنند

گفتم بجان ز لعل تو بوسه توان خرید
گفت ای بهای بوسه ما رایگان کنند

گفتم بهای بوسه چرا نقد جان کنند
گفتا ز جان عزیزترے کو که آن کنند

گفتم کرا ببوس حقیقین لبت نواخت
گفت آنکه را بخون جگر میهمان کنند

رازیکه فاش شد ز خرابات فاش شد
سگان کس که گفت قصهٔ ما هم ز ما شنید

شبهای بی سحر من ندیده میگویند
بیدرد چاره در آه سحر توانے کرد

واعظا با عاشقان گو هول رستاخیز را
زانکه هجران دیدگان از دوزخت باوعید کنند

کسیکه شکوهٔ هجران نمود و شکر وصال
نه عاشق است که دور از تو بوالهوس باشد

کس اجمال طعنهٔ کسے بود وصال
گر کارها حواله بحکم قضا کنند

آشنای جام صهبا از خرد بیگانه شد
دختر رز را مگر بر عقل کابین کرده اند

زاهد از شاهد و ساغر کندم منع و خدای
همراه وعدهٔ کوثر ز کف حور کرد

زشت کردے و بچشم همه زیبا افتاد
تلخ گفتے و بکام همه شیرین آمد

هرچه اندوخته بودیم در ایامے چند
آن خرابات مستان شد بر جامے چند

بوسها گفت دهم زان لب همچون شکرست
آن همه بوسه رسید است بدشنامی چند

دولت و اسباب دنیا همچو زلف یار ماست
زانکه در جمعیتش چندین پریشانی بود

اول اندر کوی او جز نقش پای ما نبود
آخر آنجا از هجوم خلق جای ما نبود

درد عاشق را طبیب عشق نشناسد دوا
این شفا از آن اشارات دو ابرو میرسد

سر نهم گردن کشد عجز آورم خشم آورد
کوی آن بیگانه وش هیچ آشنائی نبود

از غیر دوست ما را باید نظر بستن
گر دوست از عنایت با ما نظر ندارد

آن را چه خشم که خصم دل آزار او بود
بیچاره آنکه دشمن او یار او بود

در دار توحید هیچ اندوه جان خورند
تیغ ار تو برهنه زچه پرواست سر کنند

فرخنده روزگار کسانیکه با رخت
روزی بشب برند و شبی با سحر کنند

از یک نظر نوازد و از یک نظر کشد
ما بنده ایم اگر بنوازد و گر کشد

آنچه آن دوست بمن کرد بدشمن نکند
شعله با خار و خس و برق بخرمن نکند

عزلت انجمن بمن طعنه شبی مهر دوست
باک آن ماه وفا کرد که با من بکند

ایکه گفتی خرابات مغان بدنامیست
این غلط گفتی وصال آنجا مگر زشتی بود

هر که مشکل بود بر من بهر یار آسان نمود
عشق گاهی پنهان مشکلکشائی میکند

تا چه خواهد کرد در بیگانگی آن تندخو
بیوفائی میکند چون آشنائی میکند

ناصحم گفت اگر عاشقی از سر بگریز
گفتمش شرط آنست که عاقل گیرد

آن را که نظر هست و نظرباز نباشد
بینا مشمارش که نظرباز نباشد

گفتی که نظرباز مکن بر رخ خوبان
این را بکسی گو که نظرباز نباشد

قرار برد و دلم با قرار و دین با دل
دگر چه ماند که از ما نبرد تا ببرد

خراب مهری و حیرت نزار در نظر فرقی
بحکم آنکه کار نازنینان نازنین باشد

بدگوی ما که غیر نگوید ز ما ندید
دید آنچه را نگفت و بگفت آنچه را ندید

اظهار دوستی بزبان می کنند خلق
عشقبازان ز آدمیان زان بود وصال
دلبری نه همین چهره دلربا باید
وفاست زینت خوبان چو عدل زیب ملوک
بحسن خلق توان نیز دل ز خلق ربود
مگر تو باغ بهشتی که خلق از زن و مرد
بیا که حالت اهل وفا کسی داند
با هر که گفتگو نیئی قصهٔ من نمود
زلف سیهی دیدیم در گردن دل بندی
نه آرد سنگ تاب غصهٔ ما با همه سختی
گفتمش ای یار هر جائی مباش از ناز گفت
اینکه میگفتی وصال از گفته ما سر کشید
از بسکه خو گرفت دل با زحمت ای ترک چگل
سختی ز دوستداران زره کرم نه پرسد
چه قصه ار خواهی از دل که بزلف یار گیرد
دل از وندیده یاری نه وفا نه غمگساری
بدل وصال بود این که تو در کنارش آئی
میردم در کوی بیهری بامید وفا
این غمزه و نخوتی که عقل میخوانی وصال
بحمد الله مرا گوش است باز ای واعظ مستان
خون ریزی و کس نیست که دامان تو گیرد

کس در جهان بجز سخن از کیمیا ندید
از این گروه چو گشید دو وفا ندید
هزار شیوه بتان را بجز وفا باید
که گفت هر که نکو روست بی وفا باید
همین نه روی دل افروز دلربا باید
بالناس شب و روزت از خدا خواهند
که پیش دوست وفا آرد و جفا ببرد
کس بر خلاف خواهش ما گفتگو نکرد
یکروزه وندانستیم دام دل ما گردد
ولی از سنگ بدبخت تر تا حال من داند
خوبرو را عاشق بسیار هر جا گشته
جان من جز صبر او را هر چه فرمائی کند
یاد نگاهت گر کنم در سینه خنجر می شود
نظری بدر و شد از زمره وفا دارد
مگر او قرار دارد که دلم قرار گیرد
بکدام امیدواری سر راه یار گیرد
تو بیا عدی داکنون دل از و کنار گیرد
دل به پیش کافری بهر تو ایمان می برد
میفروش از سر بیجا می شرا بم می برد
تو ساقی را بگو کز گوش مینا پنبه بردارد
رشک آیدم از خون که گریبان تو گیرد

با این خنده‌ای وصال از عام خوبان چون رهی
نالهٔ دوشش ترا بر سر بیداد آورد

آدم از روی سخنی آدمی ست
غالب ایشان که آدمی شمری
از برون نوش و ز درون نیش اند
کی سزاوار دوستی باشند
رو بدیوار کردن اولی تر

غیر از غمت که در پی خون ریزی منست
نالهٔ شبگیر ما را مختلف باشد اثر
ای رقیب از محرم گشتی فریب او مخور
نظری بر من رنجور فگن ورنه چه سود
گفتمش زهر غمت را نبود تریاقی
غصهٔ خود چه بگویم همه را می بیند
خوش بود نالهٔ سندان گذرد خاره شگاف
مویهٔ یاران که محروم می آرد
دین نبود سخن کان لب بود چون غنچه خندان
گرچه از بهر فریب دگرانست خوشم
زانچه بدست آوری باز نماند بدست
یاران بوفا و مهربانی ++
خدمت یزدان کنی یا ز جنت کمن
عشق کم از کعبه نیست تو ز ستر کم نه

کی از قفس گردد رها مرغی که گویا میشود
تا دگر نالهٔ امشب چه اثرها دارد

قطعه

تو بصورت مبین که بسیارند
همه گرگان آدمی خوارند
در عقب خصم و در نظر یارند
که بصد دشمنی سزاوارند
نه بدنیان که نقش دیوارند

هرگز کسی باهل وفا مهربان نبود
در تو خواب آورد اما خلق را بیدار کرد
زانکه با ما هم ازین مهر و وفا بسیار کرد
که اشارات تو قانون شفا می داند
زیر لب گفت ندانم که خدا می داند
قصهٔ دل چه نویسم همه را می داند
گر دلی سخت تر از خارهٔ سندان نکند
گر از تربت من گیاهی بر آید
سخن گر هیچ باشد این بود کان لب سخن دارد
بد و روزی که مرا یار گرامی دارد
آب یخ خود مهر باده بدست اندر آر
یار افزاید و تو بازار
طاعت جانان کنی چشم تلافی مدار
راه رو و در و پیچ خار خورد و سر مخار

هرچه خوری باده خمار آردت — شعر وصال است مے بے خمار
چه اشتیاق دیدارت نباشم — تو خورشید زمستانی و من عور
کوزه اگر خشک شود هم سرد — کش چاره کنیم ز آب انگور
نسبتے داریم باهم اعتبار انداز مکن — تو نهال گلشن حسنی و ما ابر بهار
وصے بر فشرده ام دو انارش بسر و تن — چشمان من هنوز فشارند آب نار
تا کے نظر به پشت پا بهر خدا بالا نگر — یارب که گفت کز حیا دایم به پشت پا نگر
گر جستے راه بکوے مے فروش — هرچه دارے مے فروش و مے بخور

قطعه

نخواهم نخواهم مے تخت خاقان — نخواهیم نخواهیم مے قصر قیصر
مرا تخت به خاک درگاه جانان — مرا قصر به ساحت کوے دلبر
بادشمنان محبت و با دوستان ستم — سهل ست اگر تو دوست ز دشمن نه ای تمیز
ز آن نادیم چه سود چه مهر تو دلست — بندم کشوده و ندارم ره گریز
فربه و لاغرش بود یکسان — هر کجا عشق شد شکار انداز
شب وصل تو گرچه کوتاه است — از خدا خواهمش بعمر دراز
بدل خیال تو دان دل بشاه راه امید — بسر هوای تو دان سر بر آستان نیاز
تو پیکری و باده پنهان مے گفتم — آنچنانم من ازین کرده پشیمان که مپرس
گر جان برود وصال در عشق — نومید مباش و در وفا کوش
مے ندانم کدام شیرین تر — زان دهان خنده یا که گفتارش
دل هزاران کار دارد لیک دل کارم فزون — تا وصال خسته کار دل کند یا کار خویش
خلاف شرط وفا هرچه دوست فرماید — خلاف خویش کنم نے خلاف فرمانش
نصیحت مے پذیرم ناصح اما — دران ساعت که باشم مست و مدهوش

خون بهای تو رسد کشتهٔ شمشیر ترا
مگر از ناز خرامی بسر کشتهٔ خویش

گل هست و بلبل و سرو و تذرو و شمع پروانه
چرا من نیز ننشینم دمی با وصل یار خویش

گر نیستا نشد برهمن پیشش
عار ز بی جامگی خرقه پوش

چنگ مگر تو به پیچی شنیده
زانکه بهر لحظه در آید بجوش

غم چه خوری بادهٔ رنگین بخور
زهر چه نوشی ستی گلرنگ نوش

دارم بگوش یک سخن از پیر میفروش
خواهی ز غم گزند نیابی پیاله نوش

بنام ایزد چه چالاک است ابروی کمان گیرش
که بر یک دل کمان بگشاد و صد خسته تیرش

وصال از بسکه خواندیم دل نقش تو تر شد
دعاهای که در پولاد و آهن بود تاثیرش

وفای خسروان چندان نیاید
بتو شیرین بحال کوه کن بخش

شدم تر دامن از آن شوخ ترسا
خدایا رب بآن سیمین بدن بخش

بنخشی کمر را بر شوخ ترسا
خدایا شوخ ترسا را بمن بخش

از قول زاهد توبه کن تا گویمت اسرار دل
کین می که ماستیم از وی توبه نتوان خوردنش

زبان خود چه تابی که داریم نسبت
دل تو جفا جو تن من جفا کش

دل صید نگاه تو ولی از نظر خویش
بر مرغ رسد تیر و لیکن ز پر خویش

دلی دارم که در هجران نمیداند شکیبائی
بتی دارم که گر میرم ز هجران نیست پروایش

گفتم که یار کس مشو میخواست خونم ریختن
بر گردنش بخون من تا دست کس در گردنش

از کعبه و کنشت چو مقصود روی اوست
گر ره به کعبه نیست مقیم کنشت باش

بجای نعرهٔ زاهد که دل خراش افتاد
خروش چنگ بیان کرد رازهای دقیق

غمش که در همه عالم نگنجد از تنگی
بغیرتم که چسان جای کرد در دل تنگ

تفاوتی که میان نیست شیخ این است
که ننگ من همه نام است نام او همه ننگ

جان با تمن ز هجران صبر از بلای هجران
آن در ره تو آسان دین در غم تو مشکل

نخست پاکی دل شرط کار راه رویست / نجاست آب مغان تا دهم طهارت دل
ز راه دل بود اندر حریم جانت راه / بیار بادهٔ و اول بده طهارت دل
شعر وصال ار تو خواهی از لب شیرین / بوسه الحق سزاست بر لب قائل
هنوزم یاد آن وادی هنوزم شوق آن منزل / که لیلی را بود آنجا و سلمی را بود محمل
همیشه عقل باشد پند فرمای جهان اما / بسا عاقل که مجنون گشت و مجنون نشد عاقل
تو بخود یاد ما نکردی / نیک یاد اجزائی به نحوا هم
تو ز شرم و من از حجاب خموش / که فگندی چنین ورا فوا هم
مدام تکیه به بخشایش این زبان وارد / که غفلت آرد و اندازد وقت بشر بیدام
زبس بیاد تو بر باد هنگرم همه شب / گمان کنند که الفت فتاده با قمرم
بجز وصال حجابی میان ما و تو نیست / اگر مدد رسد از عشق در حریمش پدرم
دو ابروان هلالی بعارضش چو مهش / دو ماه تو که بود بدر فراز ماه تمام
جدا ز روی تو گر هوشیار و گر مستم / بدوستی که دمی فارغ از تو ننشستم
سزای من که ز دام تو مانده ام محروم / چنین که دل بقفس و خار آشیان بستم
وصال اگر بنوازد و گر رها سازد / همان اسیر محبت که بوده ام هستم
تو در دل من ز هجرت در فغان مانم زلیخا / که شوق وصل یوسف دارم و یوسف نبدانم
درست ست اینکه یاران رنگ هم گیرند از یاری / تو خود اشک مرا مانی و من موی ترا مانم
بغیر دل که درو بوده و من نه تو غافل / بجستجوی تو عمری بهر خرابه دویدم
یک نکته سر نزد و گهی از پختگان عشق / از خامی ست اینکه من اظهار میکنم
تا اسباب خانقه منسم امروز خرقه / وان نیز رهن خانهٔ خمار میکنم
تا ممکن ست مطرب و معشوق و می وصال / تا ممکن ست نیز که من توبه نشکنم
برون آید گر از لعلش حدیثی / زبس تنگی نه گردد هیچ معلوم

پیر ز ما جمعه خواست باده گرفتیم
توبه کم از شیشه نیست در کف مستان
نے مطرب و نے ساقے و نے شاہد و نے جام
با سحاب کرمت سبز تر از شاخ بهارم
تو قیاس دل ما را بدل خویش مفرما
هم خود میدهی می هم ز دستے میکنی عیبم
گو خود مباش مطرب و ساقے که من ز عشق
چون نیست چاره ام ز غم از جور آسمان
من ملول از خلق و خلقے از فغان من بحال
حال رندان خرابات ز من پرس که من
سادگے بین که ز آشفتگے کار وصال
چگونه با دگران دوست را نظاره کنم
اگرچه چارهٔ از صبر بر نمے آید
مادر زاد به پیوند توام ناف برید
زین پس بجاے خرقه لگارے به بر کشیم
پیر مغان به تربیت ما کفایت ست
ز بس بیاد تو شبها بماه مے نگرم
گر غنیم این که تو دادے وبستدم ز تو بار
نداشت بهره درما ایران رعایت تو وصال
اگرچه در هنر اسراف شد بگفته شاه
شادم ازان که گشت هنر هم مجتهم

شیخ بما شیشه گفت توبه شکستیم
توبه بده ور نه بشکنیم که مستیم
اے شیخ نگر ما چه تو از اهل بهشتیم
با سموم سخطت زرد تر از برگ خزانم
گر توانے تو گذشتن ز من و من نتوانم
هم خود میکنی مجنون و هم خود میکنی بندم
بے نغمه در سماعم و بے باده سرخوشم
آن به که تا کنند غم خوبان مشوشم
وقت آن آمد که چندے روی در هامون نهم
سالها خدمت این طائفه از جان کردم
خویش را البته آن زلف پریشان کردم
مگر چو او دل خود را ز سنگ خاره کنم
بغیر این که صبورے کنم چه چاره کنم
شکرها مے رسد از طالع مادر زادم
بر جاے طیلسان قدح مے بسر کشیم
گردن ز قول ناصح و قول پدر کشیم
گمان برند که الفت فتاده با قمرم
دل شکسته بجسم و روح را کجا ببرم
بباغ خشک چه حاصل ز نغمهاے ترم
بیارمے که نبُد سود مند یک هنرم
ترسم ز بیم خلق نبایه بتر ترم

عمر خود بیهده درکار نصیحت نکند
آن زمان خوار شدم کز غم اگاه شدی
همچو سعدی سخنم راحت جان است وصال
گل گلزار بیاور رخ او سے بویم
گرچه بے او نه مرا نام نه هستی است وصال
مے بده مے که بهار است بفتواے حکیم
میکشان خوشدل و زهاد غمین اند آرے
من وراه ریاکاران معاذ الله بگو واعظ
تو از زمانه جفا جو تری و لے چه خوشست
اگر درمان کنے بس دردمندم
یک سرم بود و بهر در که رسیدم سودم
هر کجا طرهٔ لیلے شنے مجنونم
عشق تو گفتم که نهان کنم ز رقیبان
اگرچه خویشتن از خاطرت فراموشم
ایصبا اندکے آهسته گذر زان سر زلف
قرارم هر چه ما فریاد بر بیداد افزاید
مگو بگریهٔ خونین دلان اثر نبود
آه دل من بجان من شررا فگند
ببندم دگر عهد با زلف خوبان
نه آن بے مهر یارم کز جفا مهر از تو برگیرم
بدستے شیشه دستے جام دارم

اگر بد اند پدر این خصلت مادر زادم
من خود ابد وست زشت نه اکنون فتادم
که هم از تربت شیراز چو سعدے زادم
سرو بستان خیال قد او سے جویم
مشربم دارم که کسے نام برد با ادیم
ترک مے خاصه درین فصل گناهیست عظیم
گنہ امید فزاید دل و طاعت بیم
اگر خمر نیست بنوشم اگر غنیمت مے بینم
که با تو شرح جفاے زمانه پردازم
دگر مرهم نهے بس داغ دارم
یک دلم بود و بهر کس که رسیدم دادم
هر کجا خندهٔ شیرین دهنے فرهادم
ناله هر شب ز سوز نهانم
بود خیال تو شبها تا سحر در آغوشم
که دلبسته بآن [illegible] چنین دارم
درین بازار غوغا [illegible] است که بینم
که راه آمدنت را ز چشم تر بستم
آه که هم خود بتیر خویشتن نشانم
دگر اعتماد بوسے ندارم
جفا کن هر قدر خواهی تو من مهر آنقدر دارم
علاج فتنهٔ ایام دارم

غمت را در دل ناکام دارم — چه غم از گردش ایام دارم

بخصم دوست شدی گفتم این خلق نکوست — بدوست خصم شدن را بگو چه نام کنم

با تو زین پس ز صفا چون می بیغش باشم — غم دهی شاد شوم جور کنی خوش باشم

اگر از کرشمه ساقی نخورده ام ز شوخی — تو گواه باش زاهد که ز باده توبه کردم

تا دلم گشته گرفتار گرفتار دلم — دل ز یاران همه بگرفته ام و یار دلم

تا دلی داشتم اندر طلب خوبان رفت — حالیا از همه نومید و طلبگار دلم

گاه از سبب دلبر نالم و گه از غمت دلی — این منم آه که عمری همه در کار دلم

دل رمیده از من از بس دل و دل میگویم — گشته ام خوار بجانی نه همین خوار دلم

بسکه از الفت یاران دلم افسرده وصال — آنکه او یار دلم بود نبود یار دلم

سحر با تو گویم حکایات مستی — که امشب ازین باده هوشی ندارم

خیز تا دفتر دانش گرو باده کنیم — غم فروشیم و اثاث طرب آماده کنیم

ز رشک غیر سراپا وجود من بگداخت — باین ببین که به بزمش چو شمع جا دارم

عمریست که رفتی از کنارم — وز یاد نرفته هنوزم

از نام چه اندیشم ناموس همه ننگم — از ننگ چه پرهیزم ننگست همه نامم

شیخ پیمانه شکن توبه بما تلقین کرد — آه ازین توبه و پیمانه که بشکست بهم

وصال از هنرمندی و نکته سنجی — همه دارم و هیچ حاصل ندارم

تا بزم حریفان را چون شمع برافروزم — از آتش دل دائم می سوزم و میسازم

من آن محنت کشم کز کینه میدارد دریغ از من — بامید محبت ز خوبان هر کرا بیداد گر دیدم

تو با هر کس که خواهی باده پیما شادمان بنشین — چو من فکر دل خون گشته از جای دگر گیرم

شبی و هم حیرم و آرامی که آرم بر سر مهرش — دگر نه بار ها از کوی او عزم سفر دارم

به بزم وصل هم یادم از آن بی التفاتی ها — که حسرتهای ایام فراق از دل بدر کردم

شب وصلم شکایتها بدل بود از فراق او
بیک نظاره بان دادم حکایت مختصر کردم

درین گلشن وصال آن بلبلم کز حسرت دامی
هزاران گل شگفت و من نهان سر زیر پر کردم

اگر تو چاره کار من نکنی و گر نکنی
خوشم کز ره بتو دادست بخت فیروزم

صوفی بیا بسوی خرابات رو کنیم
آلوده است خرقه بی شست و شو کنیم

قصهٔ زلف تو با باد کنم یا نکنم
عالمی راز تو دل شاد کنم یا نکنم

من آدمیم الفت با آدمیان دارم
کی حور جنان جویم چون طبع بشر دارم

گویم از دیده دبر روی تو ندارم دارم
یا دل اندر خم موی تو ندارم دارم

یا که دزدیده بسوی تو نه بینم بینم
یا گذری بر سر کوی تو ندارم دارم

حاصل زندگی وصال از همه عشق بود و بس
گرچه نداشت حاصلی از سر عشق نگذرم

از تو رخ باز نتابم که تویی غمخوارم
ور تو دل باز نبندم که تویی دلبندم

سلطنت را پیش ما وقعی نماند
تا بکویش با گدایی ساختیم

اینکه گفتی مایهٔ خواری است دل
ما چنین دل را از دل باختیم

یار را از بد گوی خصم شناخت
خصم یاری بود و ما نشناختیم

رندی و عشقبازی و مستی کنم ولیک
صد شکر زرق و شید ز امانت نمیکنم

زاهد ز خیال زرق بگذر
من توبهٔ خویش را شکستم

من بی خود از آن دو چشم مستم
خلقی بگمان که می پرستم

اگر در خرابات اگر خود به کعبه
بهر جا کنم رو بیاد تو هستم

وفا از گلرخان زیبا جفا هم
وفی زیبا ترست این از تو با هم

تو نه عاشقی ز حیران نه غریب و نی پریشان
بچنین کسی چگویم که چه روزگار دارم

خستهٔ غمزهٔ دل آشوبم
بستهٔ طرهٔ دل آویزم

فریب چشم جادو بت نه آنست
که پرهیزند از آن پرهیزگاران

زلفت باین درازی در دست ما نیفتاد — با طفل روزه داریم او شام روزه داران

خیز از آب پیکشان آتش غمم فرونشان — کآتش غم کشان مگر هم کشد آب میکشان

تقویت دوستداری کآتش چو آخر افتد — آب از دو چشم خواهد طوفان بجای باران

تخم امید بنشان گر بهره می خورد آب — بسیار تلخ دیدم کام امیدواران

از هجران قربان تا کی وصال نالی — خواهد سر بیاید این روز روزه داران

بپیچین زلفت آرام دل من — عجب تر باشد از اسلام در چین

مرا در تجربت شد روزگاران — چرا چشم وفا دارم ز یاران

مرا از مهر دستی کن بگردن — گناهی گر بود بر گردن من

لب خاموش او را گفتگوهاست — کرا او را شنود گوش بیبان

یا حاجت دوستان روا کن — یا چاره اضطراب ما کن

حدیث وعده مردم فریب ار گویی — سخن بگوی ولیکن مگوی باور کن

دگر ز تنگی آن لب حدیث خواهی گفت — بتنگی دل و دست منش برابر کن

کشید از خوانقاهم در خرابات — زهی تاثیر درد خرقه پوشان

دعوی با زاهد و کار باده پیماست — پیریست چنگ دانا باید ازو شنیدن

اندکی ای دل بیتاب شکیبا تر ازین — راه عشق است درین راه توانا تر ازین

شیخ را آگهی از حرمت می نیست وصال — ورنه یک لقمه نبودیش گوارا تر ازین

جای ار چه بفردوسم بی یار بود دوزخ — گشت ار چه بگلزارم بی دوست بود زندان

در بزم عشرت ساز کن ای حباب را آواز کن — ترتیب سنگ انداز کن این توبه ابر سنگ زن

وفا آموز و دعوی می نداند — دل بی مهر الفت پرورش بین

سخن بدیع دارم ز کلام نکته سنجان — اگرت نجات باید ز بر شیخ وشی برنجان

بجستی که جای بهر جسم نکرده در عمر — بگو نه کرده بیک عمر جای در دل من

بمحفلے کہ رشید ست مے کہ افتاد ست
بکن یاد دوست مکن انہمہ بیداد مکن
آنچہ بظلمات جست خضر بصد خون دل
در بزم آمد بخواب دوش ہلال ابروے
جام بے بادہ ندارد اثرے بشکنمش
حکم تقدیر نگردد چہ کشی این غم و درد
نیست وصال در جہان نکتہ شناس قدردان
کردم سوال بوسہ ازان دہان تنگ
ایجا نمیہ کردہ چون آب حیاتے تو
بے تو ایکاش خبر داشتے از یکشب من
بہ تیغ و تیر و کمان و کمند حاجت نیست
نمیدانم خدارا تو گرفتارم بکوئی دم
بہ زنجان نیاورم دل بخیال حور عین
ہستم ز رشک مدعی ایمن کہ خوے او
تیر پیاپے تو کند چاک دل رفو
زاہد ز دوست نگسلم از بہر زلف حور
آن را کہ با تو کار چہ شادے چہ اندوہے
نیست بیجا اگرت شمع نکویان نخوانند
خرقہ و دفتر و سجادہ و تسبیح و صال
چہ دام از زلف گستر دے کہ کردے
بلفظم ز تہمت اغیار برخاست

ز بے خودے گذر آن ماہ را بمحفل من
بہ راز یاد مرا وز دگران یاد مکن
قسمت عشاق گشت از دم شمشیر او
نیست بجز کاستن حاصل تعمیر او
اگر ہمہ جام جہان بین بسر گیرد
رزق مقسوم خود آید چہ کنی این تک و دو
دہ کہ بہر زہ میرود عمر گران بہاے تو
جاے جواب گفت ندارد سوال تو
چون آب حیاتے تو اندر ظلماتے تو
ایکہ با عیش و طرب میگذرد ہر شب تو
کہ حالے ہمہ شد صید کج کلاہے تو
وفا از دلبران مطلوب یا آزار یا ہر دو
در سر من ہواے تو در دلم آرزوے تو
نگذاشت تا گذار کس افتد بکوے تو
حاجت بسوز نے نگذاری و رشتۂ
نتوان فروخت یوسف خود را برشتۂ
دان دل کہ با تو یار چہ مہرے چہ کینۂ
بسکہ عاشق کش و پروانہ گداز آمدہ
ہمہ دادیم اگر از میکدہ باز آمدہ
بمرغان چمن دام آشیانہ
چہ دارے بہر وصل ما بہانہ

تبسم کرد با صد دلربائے
تا غم از پائے نیند از دست بیده
خدائے امر بخوبے نموده هر کس را
شکست آن بخ گل سورے فگنده
وان گیسوے سیاه وزارت بروزگار
ماه رمضان ست و میکده بسته
تو چو آتش خلیلے که بدوستان بهشتے
اے چشمهٔ آب زندگانے
اگه زفسون دلبریها
مابے توکنیم خون . باغر
از عشق سخن نے . توان گفت
وزیار نشان نے توان داد
پیرے گذران وصال در عشق
برگیر تمتع از جوانان
با جانی وو ورا زتن دریای روئی دو بساز چشم
نازنینان همه بے داد و جفا نتوان کرد
همه شیرین دهنان تلخ زبانند وصال
وصال از دل خوبان وفا طلب کردن
سخت آن گوکه با تو بنشیند
زاهد بجو به چنگ سبے مے زند صدا
پیش آر جام باده واز زهد توبه کن

بگفت اکنون تو برخیز از میانه
لب جوے ولب ساقے ولب پیمانه
من از شوم پے خوبان خدائے فرموده
ابر ست آن که برمهٔ تابان نهاده
وا دے ونام آن شب هجران نهاده
قدرے وبازار خرابات شکسته
چه عجب که تند خوے که بدشمنان غذابے
سرمایهٔ عمر جاودانے
الّا زطریق مهربانے
بے ما تو شراب ارغوانے
الّا بزبان بے زبانے
الّا به نشان بے نشانے
کین ست دوباره زندگانے
چون نیست تمتع جوانے
پیدائے و پنهانے بے مائے و با مائے
هم گلے روید ازان خاک که روید خاری
تو باین تلخ دهانے چه شکر گفتارے
چنان بود که ز ما عاشقان شکیبائے
بمراد دل آرزو مندے
با نشنویم خبر سخن پیر منتهئے +
کز آن غرور خیزد وازاین فروتنے

آمد پیری و شد جوانی
برچید بساط کامرانی

عشق و بهار و طرب و مے
اصل طرب بند با جوانی

پیرانه سر از نشاط بگذر
پیری نه بجا و شادمانی

طبعم نشکیبد از جوانان
با پیری و ضعف و ناتوانی

من در غم روی تو چو پیران
پیران همه در غم جوانی

قدم چو کمان شد و نیامد
یک تیر مراد بر نشانی

اے مست شراب کامرانی
ناکامی بیدلان چه دانی

در محفل ما نمی نشینی
سوز دل ما نمی نشانی

تو ماه زمینی از نکوئی
بر ما چو قضای آسمانی

اے دولت ناگهان چرائی
بر من چو بلای ناگهانی

در عشق وصال زندگی یافت
بے عشق مبنا و زندگانی

زخانقه بخرابات رخت برد وصال
مگر که او ز خرابے رسد بمعمورے

من آنچنان که تو خار ار شوے بدیده نشانم
تو آنچنان که من ار گل شوم نکنیده بوئے

سرای مے فروشان باد معمور
که هست آن جا پناه هر خرابے

بهم چندان نزیبد ماه و خورشید
که از دست سبتے بجام شرابے

سیاه روز و پریشان و دهی و ذرهم
وصال جمله سر زلف یار رعنائے

هزار خرجه مینا ز تو بشکستم
هزار توبه کنون بشکنم ز مینائے

ازان دو چشم مشکین و قامت موزون
میان لشکر خوبان ز دلبرے علمے

اگر وصال تو خواهم فنای خود طلبم
که من چو شبنم و تو آفتاب صبحدمے

بخواب دیدمت اما نه از تو خورسندم
که این معامله میخواستم به بیدارے

علاج اگر تو کنے جسد از رنجورے
طبیب اگر تو شوے مرحبا به بیمارے

ز رنج و محنت پرواز وارہم آزاد — چہ شکرہا کہ بدل دارم از گرفتارے

تو این چنین کہ دل دوستان بیازارے — ندوستے بخدا دشمنے و خونخوارے

چنان ز چشم تو مستم کہ مے ندانم چیست — اگر بیاد کنم روزگار ہشیارے

ترا و دشمن خونخوارہ راہمین فرقست — کہ دشمنے کنے و دوستیش پنداری

زاہد دعاے تو چو فغانم اثر نداشت — زنان پس بہ پیر میکدہ باید توسلے

حریفان جملہ مخمور و زمینا جرعہ باقے — مگر درمان درد ما بچشم خود کند ساقی

بہ بزم حور اگر بید و دست نوشم بادۂ کوثر — مرا این جان گزا زہرے بود آن تنگ مذاقے

بغیرت گل در نظر دارے و بر شاخ عندلیب — ہمہ خویشم نہ از یارے بہ گلشن میپرے

تا تو چون سرو درین باغ نگشتے آزاد — بایدت محتلی یاد خزانش باشے

مشکل از عہدۂ این کار برائیم وصال — ما باین بیدلے و عشق باین بے باکے

تا کہ فراست عشق و بے ترسم — کہ مبادا درو کند اثرے

بعوض جان طلب کند از من — بغلط سویم ار کند نظرے

نکنے ترک این پرے رویان — بہر حور بہشت اگر بشرے

شکوہ ناکردہ را تقصیر بشمردی و جرم — خدمت آوردہ را یکسر بجرم انگاشتے

احسنت کہ سخت شستہ پیمانے — شاباش کہ نیک ناجوانمردے

نظیر کاش نبودے کست بمہر و وفا — چنان کہ نیست نظیرت کسے بزیبائے

با بتان ہر کہ بست پیمانے — با وفا ہر کہ داشت پیوندے

زیست غمناک ناشکیبائے — مرد ناکام آرزومندے

دہن او کجا و غنچہ کجا — رو دہان خود از گلاب بشوے

منع کز مہر تو باشد من و بے پروائی — پند کز عشق تو باشد من و نافرمانے

بغیر از حسن خوبان خیر مے نیست — کز و بے بہرہ باشد خوش چشمے

کجا از بخت بد خویشتن گنم باور	اگر معاینه بینم که در کف نار سے
مگر از خاک جاے لالہ پیلے مید مذ زیرا	که خلق آشفته و مجنون ودو هر دم بصحرا
وصال این بو سیم گل من ز تنها دل کف دادم	که هر کس باگل اندائے سرے دارد و سودا
کجائی ایکه گشتے از دو فاغ نت شد افزون	بیا تا در وفای و دست خوار بهای من بے
وصال آن نیست کز جور وجفا مهر از تو بر گیرد	بغیر از جفا کارے کار بهائے من بے
این ره عشق بود نے سفر کعبه وصال	که تو سامان ره از موج وجازه سے کنم
پیداست که بس دل برد دست نهانی	این زلف کج از زیر کلاہے که تو داری
بجستت بیا کجا از چشم نهان گشتے که در چشمے	بیاد تست ایکه از یاد هم بدر بردی که در یاد کی
ترا جا در دل تنگ من و در فکر تجیر سے	نگاریا تو خود صیدے و پنداری که
ز آه هم باد راہے وستے بانالہ تاثیرے	من وا این در دبی درمان که ایشان نیست

تاریخ سفینۂ منتخب ۱۲۹۶

قطعہ تاریخ ریختہ قلم معجز نگار قیامت کار شاعر سخن ایجاد جناب سید محمود صاحب متخلص آزاد رئیس نامی ڈھاکہ

این نسخہ عجیب کہ در نظم فارسی	خود ساز برای خویش بہا یا بو دل	چون شد مرتب از نظر اوز وجد گشت	آزاد گفت سال کہ شعر تر وصال ۱۲۹۶

تراوید کلک گہر سلک جناب حافظ عبد الحمید صاحب متخلص حمید باشندہ کلکتہ

پوشش باسفینہ ترتیب یافت	الطاف خود رفتے صفت اہل کمال	از پئے تاریخ آن فکر چو کردم حمید	کردہ رقم خامہ ام شعر شگرف وصال ۱۲۹۶

چکیدہ خامہ گہر بار جناب مولوی احمد حسین صاحب متخلص واقف مدرس فارسے بہرۂ مدرسہ ڈھاکہ

شکر کہ این نامہ جاد و طراز	یافتہ ترتیب بحسب جلال	خامۂ واقف زدہ سالش رقم	جلوہ مستانۂ شعر وصال ۱۲۹۶ھ

الحمد للہ کہ کتاب سراپا انتخاب سفینۂ منتخب بار اول بتاریخ ۱۵ اپریل سنہ ۱۸۷۹ء حلیہ طبع پوشید